

INVESTICIJŲ SKATINIMAS LIETUVOJE: PERSPEKTYVŲ STRATEGINIAI SPRENDIMAI

PROMOTION OF INVESTMENT IN LITHUANIA: PERSPECTIVE STRATEGIC SOLUTIONS

Algimantas LAURINAVIČIUS

Vilniaus universitetas

Įvadas

Lietuvos ekonomikos augimui ir pažangai didelę reikšmę turi vidaus ir užsienio investicijos. Jos skatina kurti naujas darbo vietas, didina eksportą ir mokesčines pajamas į valstybės biudžetą, padeda diegti naujas technologijas. Vidaus ir užsienio investicijų skatinimas, investicinės aplinkos gerinimas yra vienas pagrindinių ekonomikos atsigavimo šaltinių ir konkurencingumo didinimo veiksnių.

Tačiau ne visos investicijos yra vienodai vertingos: vertingiausios yra tos, kurios nukreiptos į aukštųjų technologijų sektorių plėtrą ir didelės pridėtinės vertės produktus kuriančių įmonių steigimą, mažiau naudingos tos, kurios pritraukiamos į statybą, nekilnojamąjį turtą, mažo žinių intensyvumo reikalaujančias aptarnavimo veiklas ar į gamybą, kur vyrauja žemosios technologijos.

Po 2009–2010 m. krizės atsigauančiame šalies ūkyje vidaus ir užsienio investicijų kiekis po truputį auga, tačiau augimo tempai yra lėti ir pagal daugumą rodiklių (sukauptų užsienio investicijų kiekis, tenkantis vienam šalies gyventojui; užsienio investicijų ir BVP santykis) Lietuva atsilieka nuo kaimyninių šalių. Be to, pastebėta, kad ateinantys užsienio investicijų srautai finansuoja mažai konkurencingus šalies ekonomikos sektorius ir menkai prisideda prie šalies ekonomikos plėtros.

Investicijų problemą nagrinėjo daugelis Lietuvos autorių (Samuolis 2001; Cirulytė 2003; Šečkutė *et al.* 2007; Tvaronavičienė *et al.* 2009; Čegyė *et al.* 2009; Tomaševič *et al.* 2010; Brenkevičiūtė 2010; Ginevičius *et al.* 2011 ir kt.). Šiuose straipsniuose aptarta investicijų įtaka ekonominiam augimui, eksportui, analizuoti veiksniai, darantys įtaką užsienio investicijų pritraukimui, nagrinėta

investicijų skatinimo politika, tačiau nepakankamai ištirta problema, kodėl vidaus ir užsienio investicijų lygis Lietuvoje yra žemas ir orientuotas į mažai pažangius šalies ekonomikos sektorius.

Šio straipsnio tikslas – išanalizuoti vidaus ir užsienio investicijų būklę ir taikomas skatinimo priemones; išnagrinėti, kodėl, nepaisant šių priemonių taikymo, investicijų pritraukimo srityje nebuvo pasiekta nei kiekybinės, nei kokybinės pažangos; aptarti investicijų pritraukimo į Lietuvą perspektyvas. Straipsnyje keliami mintis, kad siekiant laimėti konkurencinėje kovoje dėl investicijų, reikia būti lyderiu inovacijų srityje, o esminė investicijų ir inovacijų skatinimo prielaida yra strateginio valdymo tobulinimas.

Tyrimo objektas – užsienio investicijų skatinimas Lietuvoje.

Tyrimo metodika – mokslinės literatūros analizė, statistinių duomenų lyginamoji ir loginė analizė, grafinis duomenų atvaizdavimas.

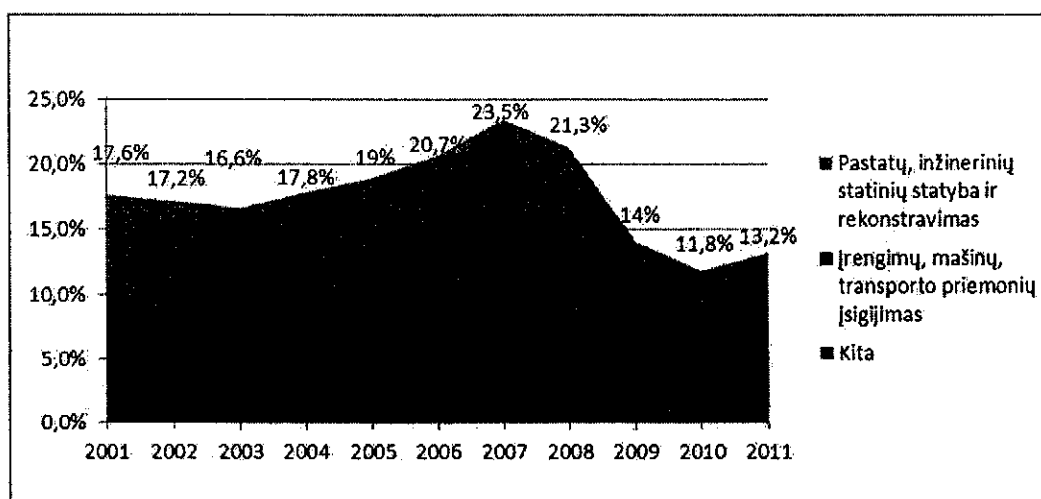
Investicijos plėtojant Lietuvos ekonomiką: praktika ir aktualijos

Šalies ekonomikos augimas tiesiogiai priklauso nuo vidaus ir užsienio investicijų srauto. Vidaus investicijų lygis Lietuvoje yra žemas: po krizės vis dar nusilpęs ir pakankamai apyvartinių lėšų neturintis privatus sektorius negali skirti daug išteklių materialinėms investicijoms (1 pav.). Materialinių investicijų lygis 2010 m. ir 2011 m. (atitinkamai 11,8 % nuo BVP ir 13,2 % nuo BVP) buvo du kartus mažesnis nei 2007–2008 m. (atitinkamai 23,5 % nuo BVP ir 21,3 % nuo BVP) ir vis dar stipriai atsiliko nuo rodiklių, pasiektų 10-ojo dešimtmečio pradžioje.

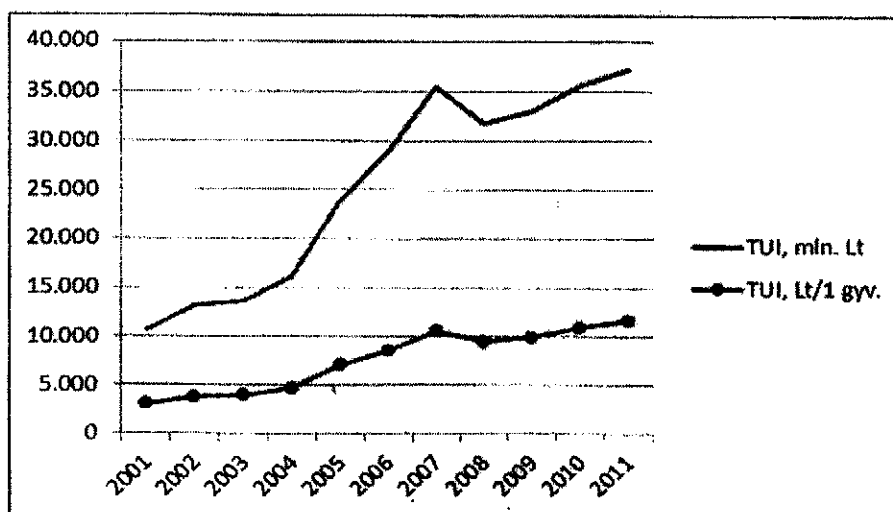
Dar didesnė problema yra ta, kad labiausiai ekonominiam augimui, technologiniam atnaujinimui ir darbo našumui pakelti reikalingos investicijos į įrengimus, mašinas ir transporto priemones 2010–2011 m. tesudarė 3,8–4,8 % nuo BVP ir tai buvo gerokai mažiau nei prieš dešimtį metų (pvz., 2001 m. jos siekė 7 %).

Kaip minėta, kitas potencialus šalies ekonominio augimo veiksnys – tiesioginių užsienio investicijų (toliau – TUI) srautas. Pažymėtina, kad nors sukauptų užsienio investicijų kiekis po truputį auga, tačiau augimo tempai yra lėti ir pagal

daugumą TUI rodiklių (sukauptų užsienio investicijų kiekį, tenkantį vienam šalies gyventojui, TUI ir BVP santykį) Lietuva atsilieka nuo visų kaimyninių šalių. Dar viena problema yra ta, kad ateinantys užsienio investicijų srautai finansuoja mažai konkurencingus šalies ekonomikos sektorius ir menkai prisideda prie šalies ekonomikos plėtos. 2011 m. pabaigoje TUI Lietuvoje sudarė 37,1 mlrd. Lt, o vienam šalies gyventojui teko 11 615 Lt (3364 EUR) užsienio investicijų (2 pav.). Palyginimui – 2010 m. Latvijoje užsienio investicijos vienam gyventojui sudarė – 3700 EUR, o Estijoje – 9179 EUR.

1 pav. *Materialinės investicijos Lietuvoje 2001-2011 m., % nuo BVP*
 (sudaryta autoriaus remiantis LR statistikos departamento duomenimis)

2 pav. *Tiesioginės užsienio investicijos Lietuvoje 2001-2011 m.*
 (sudaryta autoriaus remiantis LR statistikos departamento duomenimis)

Lietuvoje sukauptų užsienio investicijų santykis su BVP 2010 m. pabaigoje siekė 37 %, ir tai buvo žemiausias rodiklis tarp visų naujų ES šalių narių, išskyrus Slovėniją (palyginimui – Latvijoje šis rodiklis siekė 45 %, o Estijoje – net 86 %). Pažymėtina, kad Lietuvoje sukauptų užsienio investicijų santykis su BVP mažai tepasikeitė nuo 2006 m., kai siekė 35 %.

Kaip minėta, problema yra ne tik mažas sukauptų užsienio investicijų kiekis, bet ir tas faktas, kad didžioji šių investicijų dalis sukaupta mažai pažangiuose šalies ekonomikos sektoriuose, t. y. gamyboje, kurioje vyrauja žemosios technologijos, statyboje ir mažo žinių intensyvumo reikalaujančiose aptarnavimo (paslaugų) veiklose. 2011 m. pabaigoje tik 5 % iš visų užsienio investicijų buvo sukaupta gamyboje, kuri naudoja aukštąsias ir vidutiniškai aukštas technologijas (neskaitant investicijų į chemikalų ir chemijos produktų gamybą), bei 30 % – aukšto žinių intensyvumo reikalaujančiose aptarnavimo veiklose (didžioji dalis – finansinių paslaugų ir telekomunikacijų srityje).

Atitinkamai šalies gamybos efektyvumas yra žemas, o produkcija nėra pažangi. Aukštųjų ir vidutiniškai aukštų technologijų gaminiai Lietuvoje 2011 m. sudarė tik 17,4 % visos pramonės produkcijos ir 31,8 % viso eksporto, o ES aukštųjų ir vidutiniškai

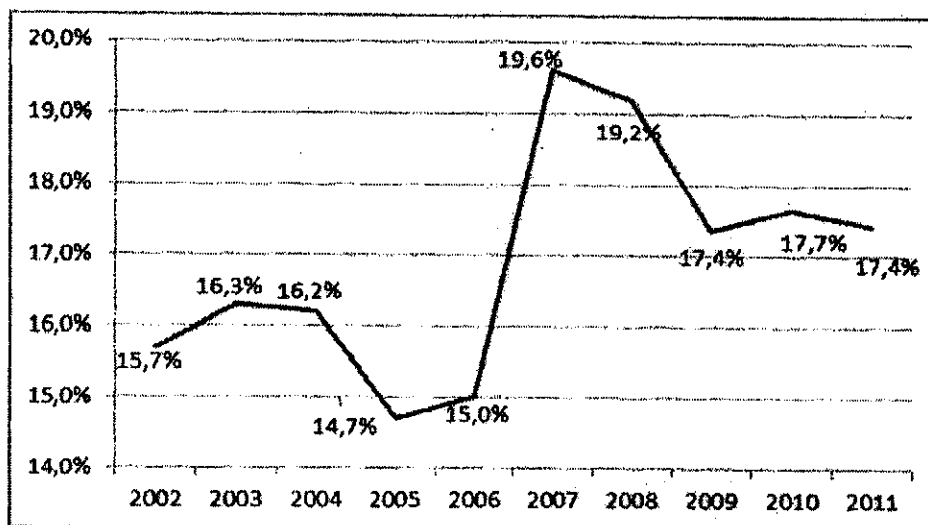
aukštų technologijų produkcijos eksportas 2011 m. sudarė net 48,2 % viso eksporto. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad aukštųjų ir vidutiniškai aukštų technologijų pramonės produkcijos dalis šalies gamybos struktūroje 2002–2011 m. periodu mažai keitėsi, o nuo 2002 m. išaugo vos 1,7 punkto (3 pav.).

Šalies pramonėje vyrauja tradicinė gamyba, orientuota į žaliavų perdirbimą naudojant vidutinio pažangumo ir nepažangias technologijas: 2011 m. naftos produktų gaminiai sudarė daugiau nei trečdali visos šalies apdirbamosios pramonės produkcijos.

Paslaugų sektoriuje rodikliai dar prastesni: 2011 m. žinioms imlių paslaugų eksportas Lietuvoje sudarė tik 17 % viso paslaugų eksporto, o ES vidurkis siekė 48 % (Innovation Union... 2011).

Darbo našumas Lietuvoje siekia 62 % ES vidurkio ir yra gerokai mažesnis negu daugelyje kitų ES šalių: 2010 m. jis buvo 2,2 karto mažesnis nei Airijoje, 1,8 karto mažesnis nei Suomijoje, 1,3 karto mažesnis nei Slovėnijoje ir Slovakijoje ir 1,1 karto mažesnis nei Estijoje.

Apibendrinant galima konstatuoti, kad vidaus ir užsienio investicijų lygis Lietuvoje yra žemas ir orientuotas į šakas, kuriose vyrauja žemosios technologijos. Tai lemia nedidelį darbo našumą ir mažai pažangią pramonės produkciją.

3 pav. Gamyba naudojant aukštąsias ir vidutiniškai aukštas technologijas Lietuvoje 2002-2011 m. (sudaryta autoriaus remiantis LR statistikos departamento duomenimis ir NACE klasifikatoriumi)

Investicinės aplinkos Lietuvoje gerinimas: šiuolaikinis požiūris

Siekiant gerinti Lietuvos investicinę aplinką ir kurti efektyvią tiesioginių vidaus ir užsienio investicijų skatinimo sistemą, 2007 m. pabaigoje buvo patvirtinta Investicijų skatinimo 2008–2013 m. programa (Investicijų skatinimo... 2007).

Ši programa siekė pagerinti Lietuvos kaip patrauklios investuoti valstybės įvaizdį ir numatė galimybę finansiškai paskatinti į prioritetinėms pripažintas šalies ūkio sritis ateinančius investuotojus.

Dera pažymėti, kad 2008–2011 m. laikotarpiu buvo įgyvendinta nemaža dalis programoje numatytų priemonių:

1. 2009 m. pasaulinis ženklodaros specialistas Wally Olinsas ir jo vadovaujama konsultacinė bendrovė „Saffron Brand Consultants“ parengė Lietuvos ekonominio įvaizdžio strategiją.

2. Patvirtintas projektų, kuriems taikomos specialios finansinės priemonės, sąrašas. Iki 2012 m. balandžio mėn. į šį sąrašą įtraukta 18 projektų (pvz., UAB „Viltechmeda“ medicinos prietaisų gamybos centro steigimas, „Western Union“ paslaugų centro steigimas ir pan.), kurie numato sukurti apie 1760 naujų darbo vietų. Bendra juose numatytų

investicijų apimtis siekia 347 mln. Lt, iš kurių 297 mln. Lt sudaro pareiškėjų lėšos, o 48 mln. Lt – ES parama.

3. Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje kuriami penki mokslo ir technologijų slėniai („Nemuno“, „Santakos“, „Santaros“, „Saulėtekio“ ir jūrinis), kuriuose veiks įmonės, universitetai ir tyrimų centrai.

4. 2008 m. priimti LR pelno mokesčio įstatymo pakeitimai, numatę mokesčines lengvatas įmonėms, kurios patiria sąnaudas moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai.

5. 2010 m. priimta nauja LR investicijų įstatymo redakcija, kurioje buvo patikslintos nuostatos dėl investavimo skatinimo ir įteisintas investavimas sudarant valdžios ir privataus sektoriaus subjektų partnerystės sutartis.

6. Į Tarptautinį Vilniaus oro uostą pritrauktos kelios naujos skrydžių bendrovės („Ryanair“, „Wizz Air“).

Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad iki šiol nepavyko pasiekti programoje numatytos pažangos darbo santykių liberalizavimo ir spartesnio teritorijų planavimo srityje.

Konkrečių šios programos pasiekimų įvertinimas galėtų būti atliktas vadovaujantis programoje numatytais vertinimo rodikliais. 2010 m. ir 2011 m. didžioji rodiklių dalis buvo pasiekta (4 pav.).

1 lentelė. *Investicijų skatinimo 2008–2013 m. programos įgyvendinimas 2010–2011 m.*
 (sudaryta autoriaus remiantis LR statistikos departamento duomenimis ir Valstybės planuojamų projektų, finansuojamų pagal VP2-2.1-ŪM-05-V priemonę „Invest LT+“ sąrašais)

Nr.	Rodiklis	Tikslas	Faktas 2010 m.	Faktas 2011 m.
1	Sukauptos TUI vienam gyventojui	Padidėjimas – ne mažiau kaip 5% kasmet	Padidėjo 10,5% (7,7 punkto dėl išaugusio TUI kiekio, 2,8 punkto - dėl mažėjančio gyventojų skaičiaus)	Padidėjo 6% (4,5 punkto dėl išaugusio TUI kiekio, 1,5 punkto - dėl mažėjančio gyventojų skaičiaus)
2	BVP dalis, kurią sudaro sukauptos TUI	Padidėjimas – ne mažiau kaip 1,5 proc. punkto kasmet	Padidėjo 1,5 proc. punkto (2009 m. - 35,9%, 2010 m. - 37,4%.)	Sumažėjo 2,3 proc. punkto (2010 m. - 37,4%, 2011 m. - 35,1%.)
3	Vidutinis metinis TUI srautas	Padidėjimas – ne mažiau kaip 5% kasmet	Srautas +1,9 mlrd. Lt. Pokytis +360% (labai žema 2009 m. palyginamoji bazė)	Srautas +3,0 mlrd. Lt. Pokytis +54%
4	Pritraukta didelių – ne mažesnių kaip 20 mln. Lt – plymojo lauko TUI projektų	Ne mažiau kaip 2 per metus	„Western Union“ paslaugų centras (66 mln. Lt investicija, sukurta 460 darbo vietų) ir „Barclays“ technologijų centras (sukurta 600 darbo vietų)	„Mirror Accounting AS“ (24 mln. Lt investicija, 126 darbo vietos) ir „Storebrand Group“ (24 mln. Lt investicija, 150 darbo vietų)
5	Sukurta ilgalaikių – ne mažiau kaip 3 metams – geros kokybės darbo vietų	Ne mažiau kaip 50 per metus		

Vis dėlto atkreiptinas dėmesys, kad, nepaisant gero programoje numatytų priemonių ir jos vertinimo rodiklių įgyvendinimo, sukauptų užsienio investicijų ir BVP santykis nepadidėjo, priešingai – 2011 m. pabaigoje jis buvo mažesnis nei 2007 m. ar 2009 m.

Dar svarbiau pabrėžti tai, kad nors 2010–2011 m. laikotarpiu sukauptosios TUI Lietuvoje išaugo 3,5 mlrd. Lt, tačiau investicijų į aukštųjų ir vidutiniškai aukštų technologijų sektorių pritraukti nepavyko. Eliminavus AB „Sanitas“ sandorio įtaką, sukauptosios užsienio investicijos į gamybą, kuri naudoja aukštąsias ir vidutiniškai aukštas technologijas (neskaitant investicijų į chemikalų ir chemijos produktų gamybą), bei į aukšto žinių intensyvumo reikalaujančių paslaugų sektorių 2010–2011 m. nepadidėjo, netgi patyrė nedidelį nuosmukį. Tokioje situacijoje, kai didžioji dalis užsienio investicijų yra pritraukiama į mažai pažangius ūkio sektorius, šalies pramonės produkcijos dalis, pagaminta naudojant aukštąsias ir vidutiniškai aukštas technologijas, taip pat nedidėja. 2011 m. tokie gaminiai sudarė tik 17,4 % visos pramonės produkcijos ir išliko tame pačiame lygyje kaip ir 2009 m. (3 pav.).

Investicijų pritraukimo į Lietuvą perspektyvos

Aptarus Investicijų skatinimo 2008–2013 m. programą ir įvertinus jos pasiekimus, galima daryti išvadą, kad 2010–2011 m. investicinio proveržio nebuvo. Nors šalies Vyriausybė įdėjo daug pastangų ir įgyvendino nemažai Investicijų skatinimo programoje numatytų priemonių, tačiau nei kiekybiniu, nei tuo labiau kokybiniu požiūriu reikšmingos pažangos nebuvo pasiekta.

Vertinant tolesnes investicijų pritraukimo į Lietuvą perspektyvas, reikia atkreipti dėmesį į Ūkio ministerijoje rengiamą Investicijų pritraukimo 2011–2019 m. plėtros programą (Investicijų pritraukimo... 2011). Joje numatytas ambicingas siekis iki 2019 m. TUI vienam Lietuvos gyventojui padidinti iki 40 000 Lt (palyginimui – 2011 m. pabaigoje jos sudarė 11 600 Lt). Įvertinant tai, kad gyventojų skaičius kasmet vidutiniškai sumažės po 0,5 % (tai vidutinis metinis pokytis 2002–2009 m. laikotarpiu), metinis sukauptų TUI prieaugis šalyje 2011–2019 m. turėtų siekti apie 16 %, t. y. tris kartus daugiau, nei numatyta dabar galiojančioje investicijų skatinimo programoje.

Kokios turėtų būti konkrečios prielaidos, norint įgyvendinti šį ambicingą siekį? Įvairių užsienio autorių teigimu, šalies ryžtas tobulėti iš tiesų yra sprendimas sutelkti dėmesį į keturis pagrindinius dalykus – infrastruktūrą, išsilavinimą, tinkamą valdymą ir pasitikėjimą:

- ♦ *infrastruktūra* – tai galimybė greitai, lengvai ir be didelių sąnaudų susieti žmones tinklaveikos visuomenėje (šis punktas apima ir tradicinę infrastruktūrą, tokią kaip geri keliai bei oro uostai, ir naująsias susisiekimo ir bendravimo priemones, tokias kaip mobilusis, vaizdo ryšys ir pan.);
- ♦ *išsilavinimas* – tai tinkamos švietimo programos, žinios ir įgūdžiai, kad kuo daugiau žmonių kurtų naujoves ir bendradarbiautų naudodamiesi minėtąja infrastruktūra;
- ♦ *tinkamas valdymas* – tai sąžininga mokesčių politika, geri investavimo ir prekybos įstatymai, tinkama parama moksliniams tyrimams, apgalvoti intelektinės nuosavybės įstatymai, protinga, kitus įkvepianti vadovybė (Friedman 2008);
- ♦ tik tada, jei šalies institucijų, kultūros normų, verslo praktikų ir teisinių sistemų visuma kelia *pasitikėjimą*, yra galimas ilgalaikių investicinių projektų įgyvendinimas. Be pasitikėjimo niekas nenori rizikuoti, o be rizikos neatsiranda naujovių. Jeigu tokio pasitikėjimo stinga, bet kokia vykdoma politika bus mažai veiksminga, o investiciniai projektai mažai pagerins gyvenimo kokybę (Smilga, Laurėnas 2005).

Atkreiptinas dėmesys, kad visi keturi prioritetai atsispindi Investicijų pritraukimo 2011–2019 m. plėtros programos uždaviniuose (tiesa, jie išreikšti kiek kitais žodžiais, t. y. infrastruktūra, kompetencijos, verslo aplinka ir pasitikėjimo kultūra). Šiandienė situacija šalyje neleidžia patvirtinti reikšmingo postūmio nei vienoje iš šių sričių.

Antai pasitikėjimo lygis Lietuvoje labai žemas: 2008 m. Europos vertybių tyrimo duomenimis, tik 30 % gyventojų išreiškė pasitikėjimą šalies institucijomis, o ES vidurkis buvo 46 % (European... 2008).

Kalbant apie išsilavinimą, įgūdžių ir kompetencijų formavimą, pabrėžtina, kad švietimo sistemos reforma, apimanti studijų krepšelius ir kasmetį jų kiekio koregavimą, atsižvelgiant į strateginius valstybės tikslus, yra

žingsnis teisinga kryptimi. Tačiau neužtenka pakeisti vien finansavimo tvarkos – daug svarbesnis pačių jaunuolių atitinkamo požiūrio formavimas. Pvz., nors 2011 m. 55 % studijų krepšelių buvo skirta biomedicinos, fizinių ir technologijos mokslų studentams, *stojančiųjų pirmu pageidavimu į socialinius mokslus* buvo net 51 %, ir tai daugiau negu tris kartus viršijo artimiausią biomedicinos mokslų kryptį (16 %) ir net keturis kartus – technologijos mokslus (12 %). Taigi nors daugiausia turime „reikiamų“ specialybių valstybės finansuojamų vietų, tačiau gambiausi šalies jaunuoliai vis dar renkasi ekonomikos, teisės ir politikos mokslus.

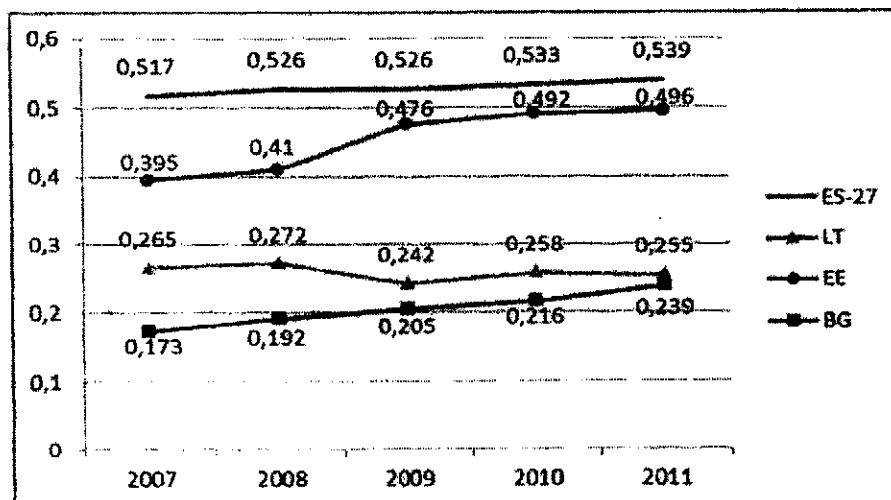
Tinkamo išsilavinimo politika, kaip viena svarbiausių prielaidų šalies investicinei aplinkai ir ūkio augimui, turėtų būti planuojama labai atsakingai, įvertinant faktą, kad tos specialybės, kurios šiandien yra laikomos atitinkančiomis strateginius valstybės tikslus (kaip antai biomedicina, fiziniai ir technologijos mokslai), nebūtinai bus paklausios ir vertingos rytoj. Tikėtina, kad orientacija į „reikiamas“ šiandienos specialybes – tai dalis „vijimosi“ strategijos, kai šalis, neturėdama savo unikalios ateities matymo, stengiasi sekti kitų šalių nueitą kelią ir nepakartoti jų klaidų. Tačiau pažangiausių užsienio šalių patirtis rodo, kad rytdienos specialybės bus tarpdisciplininės ir valstybė, kuri pirmoji tam pasirengs, sugebės laimėti konkurencinę kovą dėl investicijų.

JAV jau prieš kurį laiką prasidėjęs toksai judėjimas tarp specializacijų apibrežiamas specialiu terminu – *mashup* (maišymas, jungimas, integravimas). Polinkis jungti, rodos, nesulyginamas specializacijos yra vienas iš esminių bruožų, galinčių padaryti šalį inovacijų kalve. Tikroji jungimo galia pasireiškia tada, kai iš, rodos, visiškai nesulyginamų technologijų ir disciplinų derinio randasi novatoriški dalykai (Senor, Singer 2011). Neseniai Tel Avivo universitete atlikti tyrimai parodė, kad Izraelyje sukurtos ir užpatentuotos naujovės išsiskiria visame pasaulyje, nes remiasi didžiausiu skaičiumi ir didžiausia įvairove anksčiau užregistruotų patentų (Tratjenberg, Shiff 2008). Taigi tarpdalykinis lavinimas ir jau minėtas nesulyginamų technologijų jungimas yra būtinoji sąlyga šalies inovacijų ir investicijų plėtrai.

Investicijų orientavimas į inovacijas: strateginių sprendimų poreikis

Iš to, kas išdėstyta, darytina išvada, kad šalis, siekianti laimėti konkurencinėje kovoje dėl investicijų, turėtų būti lyderė inovacijų srityje.

Pažymėtina, kad šiandienės prielaidos Lietuvoje nėra tinkamos šalies inovaciniam proveržiui: šalies švietimo, inovacijų sistemos ir mokslinių tyrimų infrastruktūra yra fragmentuotos, studijų kokybė ir dalis mokslo tyrimų infrastruktūros neatitinka

4 pav. Suminis inovatyvumo indeksas Lietuvoje, Estijoje, Bulgarijoje ir ES 2007–2011 m.

(sudaryta autoriaus remiantis European Innovation Scoreboard 2007, 2008, 2009, Innovation Union Scoreboard 2010, 2011 duomenimis)

šiandienos reikalavimų, verslo sektoriaus investicijos į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą (toliau – MTEP) yra nepakankamos (penkis kartus mažesnės nei ES vidurkis), todėl nėra kuriamos pažangios technologijos ir inovacijos, o tai savo ruožtu prisideda prie mažo gamybos efektyvumo ir nedidelio darbo našumo.

Prie svarbiausių kliūčių inovaciniam proveržiui taip pat priskirtinas per mažas inovacijas plėtojančių įmonių skaičius (Lietuvoje – 19 %, ES – 30 %), per mažas registruojamų patentų ir Bendrijos ženklų skaičius, per mažas žinioms imlių paslaugų sričių darbuotojų skaičius, maža aukštųjų technologijų pramonės produkcijos ir eksporto dalis.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvoje yra pakankamas mokslinis potencialas šalies inovacinei plėtrai – 2009 m. 1000 darbuotojų Lietuvoje teko 7,4, o ES – 10,7 MTEP srities darbuotojo, tačiau problema ta, kad dauguma Lietuvos MTEP srities darbuotojų dirba aukštojo mokslo ir valdžios institucijose. Verslo sektoriuje

2009 m. Lietuvoje dirbo tik 13 % MTEP srities darbuotojų, o ES vidurkis siekė net 44 %. Dirbdami viešajame sektoriuje MTEP srities darbuotojai dažniausiai nekomercializuoja savo tyrimų rezultatų.

Kritinę Lietuvos inovacijų būklę atspindi ir Europos Komisijos skaičiuojamas šalies inovatyvumo indeksas (toliau – SII (*Summary Innovation Index*)): Lietuvos indekso reikšmė yra žema (5 pav.) ir visu 2007–2011 m. laikotarpiu išliko to paties lygio. Atitinkamai Europos inovacijų pažangos ataskaitoje (*Innovation Union... 2011*) Lietuva ne tik priskiriama mažiausią indeksą turinčių šalių grupei, bet ir grupei tų šalių, kurios turi lėčiausią indekso augimo tempą.

Reikia pažymėti, kad maža indekso reikšmė nėra problema, jei išlaikomi gana aukšti augimo tempai. Šį teiginį patvirtina Estijos ir Bulgarijos pavyzdžiai. Estija ir Bulgarija per pastaruosius 5 metus turėjo aukščiausius inovatyvumo augimo tempus visoje

2 lentelė. Lietuvos ir Estijos inovacijų strategijų palyginimas

(sudaryta autoriaus, remiantis Lietuvos inovacijų 2010–2020 m. strategija ir Estonian R&D and Innovation Strategy 2007–2013)

	Lietuvos inovacijų 2010-2020 m. strategija	Estijos MTEP ir Inovacijų strategija 2007-2013 m.
1.	Parengta Ūkio ministerijos, patvirtinta Vynausybės.	Parengta komiteto, apjungusio narius iš šalies Mokslų akademijos, Rektorių konferencijos, universitetų, Estijos banko ir kt. Parengtas dokumentas buvo išspausdintas pastaboms 120 įvairių šalies organizacijų ir galiausiai patvirtintas šalies Parlamente.
2.	13 psl. dydžio, tris kartus daugiau vietos skiriama esamos situacijos įvertinimui nei tikslams ir uždaviniams pristatyti. Nepateiktos jokios uždavinių įgyvendinimo priemonės.	Didelės apimties; atlikta išsami esamos padėties analizė, pateikti tikslai, uždaviniai ir detaliai jų įgyvendinimo priemonės.
3.	Strategijos įgyvendinimo vertinimo rodiklis - Suminis inovatyvumo indeksas. Siektinas rezultatas - 2020 m. pagal šio indekso dydį pasiekti ES vidurkį. Tarpiniai tikslai nepateikti.	Tikslas - išlaidos MTEP 2014 m. turi sudaryti 3% BVP, o darbo našumas - pasiekti 80% ES vidurkio. Tarpinis tikslas - išlaidos MTEP 2008 m. turi sudaryti 1,5% BVP. Tarpinis tikslas, nors ir pavėluotai, buvo pasiektas: 2011 m. išlaidos MTEP sudarė 1,6% BVP. Stipriai priartėta ir prie antrojo tikslo: darbo našumas 2010 m. siekė 70% ES vidurkio.
4.	Nors strategijoje konstatuojama šalyje vyraujančių strateginių inovacijų stoka, užuot iškeičus kelis nacionalinius pramonės ar paslaugų sferos prioritetus, yra vardinama daugybė „strateginių“ sektorių, netgi tokių, kaip maisto produktų ir gėrimų, medienos, baldų, tekstilės gaminių gamyba, transporto ir logistikos paslaugos.	Išvardintos tik trys prioritetinės ūkio sritys: informacijos ir komunikacijų technologijos, biotechnologijos ir medžiagų technologijos.

ES (8–9 % kasmet), todėl Estija jau pavijo Bendrijos vidurkį, o Bulgarija – Lietuvą (5 pav.). Tačiau maža indekso reikšmė ir nuliniai augimo tempai yra didelė problema, kuri pabrėžia ne tik turimus trūkumus jau minėtose infrastruktūros, išsilavinimo, pasitikėjimo ir tinkamo valdymo srityse, bet ir parodo, kad šalies pasirinktas kelias (kuris, kaip parodysime kitame poskyryje, vadintinas „vijimosi“ strategija) nėra tinkamas.

Atkreiptinas dėmesys, kad 2010 m. šalies Vyriausybė, siekdama paskatinti inovacijų proveržį, patvirtino Lietuvos inovacijų 2010–2020 metų strategiją. Vis dėlto reikia pažymėti, kad parengta strategija yra silpna tiek savo tikslais, tiek turiniu ir forma (6 pav.). Vertinant šią strategiją matyti, kad ji keliais aspektais palyginta su Estijos, kaip ES inovacijų lyderės, parengta MTEP ir Inovacijų strategija 2007–2013 m.

Pabrėžtina, kad Lietuvos inovacijų strategijoje iškeltas tikslas – 2020 m. pagal suminio inovatyvumo indekso dydį pasiekti ES vidurkį – yra visiškai nerealaus. Norint pasiekti šį tikslą, ateinančius devynerius metus Lietuvos rodiklis turėtų augti po 10 % kasmet (įvertinant tai, kad ES SII kasmet paaugs po 1 %). 5 pav. matyti, kad per pastaruosius ketverius metus šis rodiklis nė kiek neišaugo.

Dar viena problema, liečianti Lietuvos inovacijų strategiją, yra ta, kad iki šiol nėra atliktas jos pasiekimų įvertinimas, nors strategijos 32-asis punktas numato kasmetinę įgyvendinimo ir pasiekimų stebėseną. Atliktas Lietuvos inovacijų strategijos pasiekimų įvertinimas atskleidė kritinę šalies inovacijų būklę ir leistų identifikuoti pagrindines Lietuvos inovatyvumą veikiančias problemas, tokias kaip sisteminio požiūrio į inovacijas stoka, menka tarpinstitucinė bendradarbiavimo kultūra, verslo ir mokslo bendradarbiavimo tradicijų stygius. Iki šiol yra mažai padaryta, siekiant išspręsti šias problemas: vien tai, kad įgyvendinant investicijų skatinimo programą, kuriami keli mokslo ir technologijų slėniai, pramonės parkai ar verslo inkubatoriai, nepaskatins didesnio inovacijų proveržio.

Apibendrinant galima pažymėti, kad didelės pridėtinės vertės produktų gamyba ir eksportas neįmanomi be didelių investicijų į pažangias technologijas ir inovacijų plėtros, o ji sunkiai įsivaizduojama be tinkamai išplėtotų integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų. Vis dėlto pabrėžtina, kad tokių centrų steigimas turėtų prasidėti ne naujų pastatų statyba tam paskirtuose

žemės sklypuose, bet didesniu sukurtų mokslo rezultatų komercializavimu. Jį pasiekti būtų galima įtraukiant daugiau MTEP darbuotojų į privatųjį sektorių bei ieškant rinkų universitetų mokslo atradimams ir tyrimams, gaminiamis ir technologijoms. Pvz., Izraelyje Hebrajų universiteto bendrovė *Yissum* kasmet uždirba per 1 mlrd. JAV dolerių, parduodama universiteto tyrimus, o Weizmanno instituto mokslinė bendrovė *Yeda* 2006 m. užėmė pirmą vietą pasaulyje tarp akademinų institucijų pagal pajamas, gautas už autorių teises (Senor, Singer 2011).

Veiksmingi mokslo, verslo ir studijų slėniai turėtų kurti naujoves, o ne skleisti kitur sukurtas inovacijas. Tol, kol tokie „klasteriai“ užsienio investuotojus vilios vien mokesčių lengvatomis ir įvairiomis finansinėmis paskatomis, jie nesusilauks tikros sėkmės. „Jeigu kaina yra vienintelis <...> konkurencinis pranašumas, visada atsiras kita šalis, siūlanti dar pigiau“, – teigia D. Senor ir S. Singer. Tikrai klasterio plėtrai reikalingi ne vien kiekybiniai, bet ir kokybiniai dėmenys, pvz., tarpusavy susijusios bendruomenės, kurių nariai nori gyventi ir dirbti kartu. Taigi klaidinga manyti, kad užtenka tiesiog įsteigti paslaugų centrą ar suburti organizacijų grupę ir tai pavirs Silicio slėniu (Senor, Singer 2011).

Strateginio valdymo tobulinimas kaip esminė prielaida skatinti investicijas ir didinti jų efektyvumą

Aptarus esamą vidaus ir užsienio investicijų būklę bei pagrindinius investicinę aplinką, investicijų ir inovacijų skatinimą reguliuojančius dokumentus, galima pastebėti, kad viena pagrindinių šalies ūkio problemų yra ta, kad valstybės institucijose silpnai suvokiami strateginio valdymo principai. Strateginio valdymo stoką valstybės lygiu galima įvardyti strateginiu „neraštingumu“. Kokie būtų konkretūs tokio strateginio „neraštingumo“ pavyzdžiai?

Rengiant Investicijų pritraukimo 2011–2019 plėtros programą, suinteresuotų institucijų pastabos lietė išimtinai formos elementus: net trys ministerijos atkreipė dėmesį, kad programa turėtų būti tikslinama pagal Strateginio planavimo metodikos nuostatas, koreguojant programos trukmę, pavadinimą ir pan. Ar tai rimtos pastabos dokumentui, visą dešimtmetį reguliuosiančiam investicinę šalies aplinką? Jokių rimtesnių pastabų dėl programos turinio, suderinamumo su kitais

strateginiais plėtros dokumentais, su šalies pramonės, investicijų politika nebuvo pateikta.

Neatliekamas strategijų įgyvendinimo monitoringas galėtų būti kitas minėto strateginio „neraštingumo“ pavyzdys. Juk strategijos pasiekimų įvertinimas – tai vienintelis grįžtamasis ryšys strategijos rengėjams ir galimybė priimti koregavimo sprendimus: koreguoti savo veiksmus, jei jie neveda strateginių tikslų įgyvendinimo link, arba koreguoti pačią strategiją, jei ji nebeatitinka pasikeitusios vidinės ar išorinės situacijos. Nesant atitinkamo strategijos monitoringo, strategijos įgyvendinimo rezultatai negali būti geri, ir šalis negali gauti didesnės strateginės naudos (Vasiliauskas 2009).

Kol vyrauja toksai strateginio raštingumo lygis ir planavimo būdas, joks realus strateginis proveržis negali įvykti. Kaip teigia prof. E. Smilga, „toks proveržis yra strateginės kūrybos, o ne standartinio planavimo įdiegimo rezultatas“. Toks proveržis įmanomas tik tuomet, jei strategijoje numatytas „tikslų atsiplėšimas nuo esamų išteklių, nuo įsivaizduojamų realių galimybių“ (Smilga 2009). Būtent todėl pasirinktas šalies plėtros scenarijus yra „vijimosi“ strategija, o ne unikalus raidos kelias.

Kalbant apie unikalų raidos kelią ir tinkamai parinktus strateginius tinklus, reikėtų atkreipti dėmesį į Izraelį. James C. Collins ir Jerry I. Porras, analizuodami organizacijų tikslus ir jų įtaką kompanijų sėkmei, atkreipė dėmesį, kad tarp 15 geriausiai išreikštų organizacijų tikslų tik vienas priklauso ne verslo kompanijai, bet valstybei – Izraeliui. Izraelio tikslas – „užtikrinti žydų tautai saugią vietą pasaulyje“ (Collins, Porras 2003). Dar vienu puikiu unikalios ateities matymo, bet ne „vijimosi“ strategijos, pavyzdžiu galėtų būti G. Grinsteino, Tel Avivo politinės „minties fabriko“ *Reut* įkūrėjo, žodžiai, jog „Izraelio tikslas turėtų būti ne tiesiog suspėti su išsivysčiusiomis valstybėmis, o per 15 metų įsitvirtinti tarp 15-os šalių, pasaulyje pirmaujančių pagal gyvenimo kokybę“.

Žingsnis šia kryptimi žengtas ir Lietuvoje, 2010 m. pradėjus įgyvendinti iniciatyvą „Lietuva 2030“ (Lietuvos pažangos... 2011). „Lietuva 2030“ – tai būsima Lietuvos pažangos strategija, rengiama visos visuomenės ir koordinuojama Valstybės pažangos tarybos. Strategijoje numatyta, kad 2030 m. Lietuva pagal gyvenimo kokybę, laimės, demokratijos, pasaulio konkurencingumo, globalizacijos ir suminį

inovacijos indeksus turėtų patekti tarp dešimties pažangiausių ES valstybių narių. Nors ir tinkama savo sumanymu, ši strategija kritikuojama kaip pernelyg abstrakti, todėl sunkiai įgyvendinama. Kritika taip pat reiškia dėl išsamios esamos padėties analizės nebuvimo. Ne su visais kritikos aspektais galima sutikti, vis dėlto vienas iš jų yra tikrai pagrįstas – jokia strategija negali būti ilgaamžė, jei ji „neišplaukia“ iš visų suinteresuotų šalių konsensuso, o juk minėtą strategiją rengiančią Valstybės pažangos tarybą daugiausia sudaro politikai ir valdininkai, kurių absoliuti dauguma – valdančiosios koalicijos atstovai. Nors vizijoje išskelti tikslai yra ambicingi, tačiau nėra nubrėžta konkretnių gairių, kaip juos pasiekti. Užtat yra pateikta gausybė vizijos įgyvendinimo rodiklių (net 29), kurių dalis galbūt nelabai reikalingi (pvz., visuomenės dalis, kuri labai didžiuojasi savo šalies tapatybe; pajamų pasiskirstymo koeficientas), dalis rodiklių dubliuoja vieni kitus, o tokių, kurie iš tiesų reikalingi, netgi nėra (pvz., žmogaus socialinės raidos indeksas; Gini koeficientas).

Apibendrinant galima teigti, kad norint atlikti strateginį proveržį investicijų ir inovacijų srityje, aukščiausiu valstybės valdymo lygmeniu turėtų būti suvokta, kad:

- ♦ strateginį proveržį galėsime atlikti tuomet, kai turėsime aiškų strateginį tikslą ir jį deleguosime iki pačių žemiausių valdymo sistemos grandžių. Iš šio tikslo, kuris galėtų atspindėti unikalų mūsų ateities matymą ir pasiūlyti naują raidos kokybę ir nebūtinai būti „vijimosi“ strategijos dalis, turėtų kilti ilgalaikė valstybės strategija;
- ♦ nė viena valstybė negali pirmauti visose srityse, todėl svarbu numatyti 2–3 prioritetines šalies plėtros kryptis ir pasirinkti ūkio sektorius, kuriuose Lietuva galėtų geriausiai pritaikyti ribotus išteklius ir pasiekti optimalių rezultatų;
- ♦ investicijų planas ir procesas turi išplaukti iš ilgalaikės šalies strategijos ir jos tikslų, iš gerai pergaltos sektorinės politikos, atskiros ūkio šakos naujos raidos kokybės siekio, nes tik nauja kokybė leistų siekti ne taktinių rezultatų, o užtikrintų strateginį proveržį (Smilga, Laurėnas 2005);
- ♦ investicinis procesas turi prasidėti šalies viduje, o ne jos išorėje;
- ♦ turėtų būti kuriamos tinklinės investicijų traukos ir skatinimo sistemos, užuot vykdytų

pavienių žinomus pavadinimus turinčių investuotojų „medžioklė“;

- ♦ turi būti atliekamas strategijos pasiekimų monitoringas ir koreguojami veiksmai arba pati strategija.

Suformavus strategiją ir delegavus atitinkamus uždavinius ir jų įgyvendinimo priemones į visus valdymo sistemos lygius, galėtų būti įgyvendinti konkretūs žingsniai sparčiam investiciniam proveržiui. Kaip jau minėta, turėtų įvykti „realių“ klasterių, veikiančių mokslininkų–verslininkų–valdininkų jungtyje, atsiradimas; spartesnis sukurtų idėjų komercializavimas; nacionalinio fondo tokioms idėjoms komercializuoti sukūrimas; mokestinės sistemos pakeitimas skatinant reinvesticijas; išsilavinimo sistemos pritaikymas rytdienos poreikiams. Įgyvendinus tokius žingsnius, būtų galima koncentruotis ne į pritrauktinų užsienio investicijų kiekį, bet į geresnę jų kokybę, t. y. skatinti investicijas į 2–3 prioritetinius didelę pridėtinę vertę kuriančius sektorius aukštųjų technologijų ar inovacijų srityje. Tuomet ir strateginis tikslas būtų ne padidinti TUI vienam Lietuvos gyventojui iki 40 000 Lt, bet pasiekti, kad 2019 m. Lietuvoje būtų sukurta lietuviška „Google“ ar „Nokia“.

Išvados

Vidaus ir užsienio investicijų lygis Lietuvoje yra žemas ir orientuotas į mažai pažangius šalies ekonomikos sektorius, t. y. gamybą, kurioje vyrauja žemosios technologijos, statybą ir mažo žinių intensyvumo reikalaujantis aptarnavimo (paslaugų) veiklas.

Darbo našumas Lietuvoje yra žemas, o produkcija nėra pažangi: vyrauja tradicinė gamyba, orientuota į žaliavų perdirbimą naudojant vidutinio pažangumo ir nepažangias technologijas.

2008–2011 m. buvo įgyvendinta nemaža dalis Investicijų skatinimo programoje numatytų priemonių, tačiau nei kiekybiniu, nei kokybiniu požiūriu reikšmingos pažangos nebuvo pasiekta: sukauptų užsienio investicijų ir BVP santykis nepadidėjo, reikšmingų investicijų į aukštųjų ir vidutiniškai aukštų technologijų sektorių pritraukti nepavyko.

Rengiamos naujos Investicijų pritraukimo 2011–2019 m. programos tikslas – TUI vienam gyventojui iki 2019 m. padidinti iki 40 000

Lt – galėtų būti įgyvendintas sutelkus dėmesį į keturis pagrindinius dalykus: infrastruktūrą, išsilavinimą, tinkamą valdymą ir pasitikėjimą.

Šiandienės prielaidos Lietuvoje nėra tinkamos šalies inovaciniam proveržiui, o parengta Lietuvos inovacijų 2010–2020 m. strategija yra silpna tiek savo tikslais, tiek turiniu ir forma.

Inovacijų padėtis Lietuvoje kritinė: Lietuva ne tik priskiriama mažiausią inovatyvumo indeksą turinčių ES šalių grupei, bet ir grupei šalių, kurių šio indekso augimo tempas yra lėčiausias. Tai rodo, kad šalies pasirinktas raidos kelias nėra tinkamas.

Viena pagrindinių šalies ūkio problemų yra ta, kad valstybės institucijose silpnai suvokiami strateginio valdymo principai, todėl esminė investicijų ir inovacijų skatinimo prielaida yra strateginio valdymo tobulinimas.

Suformavus strategiją ir delegavus atitinkamus uždavinius bei jų įgyvendinimo priemones į visus valdymo sistemos lygius, galėtų būti įgyvendinti konkretūs žingsniai sparčiam investiciniam proveržiui: „realių“ klasterių, veikiančių mokslininkų–verslininkų–valdininkų jungtyje atsiradimas; spartesnis sukurtų idėjų komercializavimas; nacionalinio fondo tokioms idėjoms komercializuoti sukūrimas; išsilavinimo sistemos pritaikymas rytdienos poreikiams.

Literatūra

Brenkevičiūtė, R. 2010. Tiesioginių užsienio investicijų poveikio šalies ekonomikai analizė, *Mokslas – Lietuvos ateitis* 2(2): 11–17.

Cirulytė, R. 2003. Tiesioginių užsienio investicijų ir ekonomikos augimo sąveika, iš *Verslas, vadyba ir studijos 2003: mokslo darbai*. Vilnius: Technika, 16–20.

Collins, J.; Porras, J. 2003. *Taip kuriama amžiams!* Vilnius: Goldratt Baltic Network. 429 p.

Čegyte, O.; Miečinskienė, A. 2009. Tiesioginių užsienio investicijų poveikio tyrimas, *Mokslas – Lietuvos ateitis* 1(3): 9–12.

European Values Study 2008. 2008. 4th EVC Wave. Prieiga per internetą: <<http://zacet.gesis.org/webview/index.jsp?object=http://134.95.45.58:80/obj/fCatalog/Catalog5>>.

Friedman, T. 2008. *Pasaulis yra plokščias*. Vilnius: Alma littera. 702 p.

Ginevičius, R.; Šimelytė, A. 2011 The theoretical insights of the state's promotion policy on FDI, *Verslas: teorija ir praktika* 12(3): 225–235.

Innovation Union Scoreboard 2011. 2011. Prieiga per internetą: <<http://www.proinno-europe.eu/inno-metrics/page/ius-2011>>.

Investicijų pritraukimo 2011–2019 plėtros programa. 2011. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011-04-04 nutarimo projektas Nr. 10-4955-02.

Investicijų skatinimo 2008–2013 m. programa. 2007. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007-12-19 nutarimas Nr. 1447.

Knowledge Based Estonia. Estonian Research and Development and Innovation Strategy 2007–2013. 2007. Tartu.

Lietuvos inovacijų 2010–2020 metų strategija. 2010. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010-02-17 nutarimas Nr. 163.

Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. 2011. Projektas diskusijai. Prieiga per internetą: <<http://www.lietuva2030.lt/images/stories/projektas2030.pdf>>.

Lietuvos Respublikos investicijų įstatymas, *Žin.*, 1999, Nr. 66-2127.

Samuolis, G. 2001. Tiesioginių užsienio investicijų įtaka Lietuvos ūkiui, *Mokslas ir technika* Nr. 3.

Senor, D.; Singer, S. 2011. *Idėjų šalis: Izraelio ekonomikos stebuklas*. Vilnius: Tyto alba. 315 p.

Smilga, E. 2009. Strateginis valdymas ir strateginė kūryba, *Mokslas ir technika* Nr. 6.

Smilga, E.; Laurėnas, V. 2005. Strateginio efekto problemos Lietuvoje, *Tiltai. Humanitariniai ir socialiniai mokslai* 4(33): 1–7.

Šečkutė, L.; Tvaronavičius, V. 2007. Tiesioginių užsienio investicijų Baltijos šalyse tyrimas, *Verslas: teorija ir praktika* 8(3): 153–160.

Tomaševič, V.; Mackevičius, J. 2010. Materialiųjų investicijų analizė ir jų įtakos vertinimas, *Verslo ir teisės aktualijos* 5: 186–203.

Tratjenberg, M.; Shiff, G. 2008. *Identification and Mobility of Israeli Patenting Inventors*. Discussion Paper No. 5-2208. Pinchas Sapir Center for Development, Tel Aviv University.

Tvaronavičienė, M.; Kalašinskaitė, K.; Šimelytė, A. 2009. Review of approaches towards FDI: driving forces and plausible consequences, *Socialinių mokslų studijos* 2(2): 7–28.

Vasiliauskas, A. 2009. Kaip turėtų būti įgyvendinama strategija, *Mokslas ir technika* Nr. 12.

Santrauka

Straipsnyje analizuojama vidaus ir užsienio investicijų būklė Lietuvoje, konstatuojama, kad po 2009–2010 m. krizės atsigauančiame šalies ūkyje vidaus ir užsienio investicijų kiekio augimo tempai yra lėti ir pagal daugumą rodiklių (sukauptų užsienio investicijų kiekį, tenkantį vienam šalies gyventojui; užsienio investicijų ir BVP santykį) Lietuva atsilieka nuo kaimyninių šalių. Pastebima, kad ateinantys užsienio investicijų srautai finansuoja mažai konkurencingus šalies ekonomikos sektorius, dėl to menkai prisideda prie šalies ekonomikos plėtros.

Darbo našumas šalyje yra žemas, o produkcija nėra pažangi: vyrauja tradicinė gamyba, orientuota į žaliavų perdirbimą naudojant vidutinio pažangumo ir nepažangias technologijas. Nors 2008–2011 m. buvo įgyvendinta nemaža dalis Investicijų skatinimo programoje numatytų priemonių, tačiau nei kiekybiniu, nei kokybiniu požiūriu reikšmingos pažangos nebuvo pasiekta: sukauptų užsienio investicijų ir BVP santykis nepadidėjo, reikšmingų investicijų į aukštųjų technologijų sektorių pritraukti nepavyko. Straipsnyje teigiama, kad naujojoje Investicijų pritraukimo 2011–2019 m. programoje numatyti tikslai galėtų būti įgyvendinti sutelkus dėmesį į keturis pagrindinius dalykus: infrastruktūrą, išsilavinimą, tinkamą valdymą ir pasitikėjimą.

Šiandienės prielaidos Lietuvoje nėra tinkamos šalies inovaciniam proveržiui, o parengta Lietuvos inovacijų 2010–2020 m. strategija yra silpna tiek savo tikslais, tiek turiniu ir forma. Inovacijų padėtis Lietuvoje kritinė: Lietuva ne tik priskiriama mažiausią inovatyvumo indeksą ES turinčių šalių grupei, bet ir grupei šalių, kurių indekso augimo tempas yra lėčiausias.

Straipsnyje keliama mintis, kad siekiant laimėti konkurencinėje kovoje dėl investicijų, reikia būti lyderiu inovacijų srityje, o esminė investicijų ir inovacijų skatinimo prielaida yra strateginio valdymo tobulinimas. Kiti žingsniai apimtų „realių“ klasterių, veikiančių mokslininkų–verslininkų–valdininkų jungtyje atsiradimą; spartesnę sukurtų idėjų komercializavimą; nacionalinio fondo tokioms idėjoms komercializuoti sukūrimą; išsilavinimo sistemos pritaikymą rytdienos poreikiams.

Straipsnis recenzuotas

**PROMOTION OF INVESTMENT IN LITHUANIA:
PERSPECTIVE STRATEGIC SOLUTIONS**

Algimantas LAURINAVICIUS
Vilnius University

Summary

The article analyses the condition of the internal and foreign investments in Lithuania, states that the growth rates of the internal and foreign investments in the national economy are slow and Lithuania lags behind the neighbouring countries according to many indicators (accumulated FDI per capita; ratio of accumulated FDI to GDP). It is noticed that the forthcoming flows of foreign investments go to uncompetitive sectors of the economy; thus, they contribute little to the development of the national economy.

The article states that the labour productivity in the country is low, and the production is not advanced: traditional production oriented to processing of raw materials by using medium-low and low technologies dominates. A certain part of the measures stipulated in the Investment Promotion Programme was implemented in the period of the years 2008 through 2011; however, significant progress was not reached in neither the quantitative nor the qualitative respect: the ratio of accumulated FDI to GDP has not increased, and there has been a failure in attracting

the significant investments in the sector of high technologies. The article maintains that the goals stipulated in the new Investment Promotion Programme for 2011 – 2019 could be implemented by focusing on the four key things: infrastructure, education, proper management and trust.

The article claims that today's assumptions in Lithuania are not suitable for the innovative breakthrough of the country, and the prepared Lithuanian strategy of innovations for 2010 – 2020 is weak in its goals, content and form. The situation of innovations in Lithuania is critical: Lithuania is attributed to the group of the countries having the lowest innovation index in the EU, but also to the group of the countries which have the slowest growth rate of this index.

The article claims that, in order to win a competition for the investments, a country needs to be a leader in the field of innovations, and the essential assumption of investment and innovation promotion is improvement of its strategic management. The following steps would include creation of "real" clusters acting in the link of scientists, entrepreneurs and officials; faster commercialisation of the created ideas; creation of a national fund to commercialise such ideas; application of the educational system for tomorrow's needs.